Romanoslavica vol. XLVI, nr. 1

ASPECTUL VERBAL SLOVAC DIN PERSPECTIVĂ DIDACTICĂ

Marilena Felicia LUȚĂ (ȚIPRIGAN)

One of the specific features of the Slovak verb represents the strictly aspectual prefixes, by means of which new grammatical forms are made up within one and the same meaning of one and the same lexeme unlike other Slovak verbal prefixes creating different lexemes. It actually outlines the essential difference between the verbal aspect and the verbal action mode.
Teaching the Slovak verb to Romanian students is a challenge because of the Slovak verbal aspect, a grammatical category specific of the Slavic languages, reproduced by suffixes (imperfective verbs) and by prefixes and suffixes (perfective verbs), which shows the way the verbal action is perceived by the speaker. Since the Romanian students do not have the necessary linguistic intuition, there should be a special teaching approach involving not only the formal criteria for identifying the verbal aspect, but also a good understanding of the grammatical and semantic characteristics specific of this grammatical category.

Cuvinte cheie: verbal aspect, verbal action mode, didactic approach, semantics of Slovak verbal preffixes

Predarea aspectului verbal slovac este, cu siguranță, o provocare, mai ales atunci când ne situăm într-o abordare didactică, bazată pe principiul comunicativ. Acest fapt se datorează unor factori obiectivi:

1. În primul rând, ne adresăm studenților români, vorbitori ai unei limbi diferite d.p.d.v. genetic, cărora le lipsesc instrumentele lingvistice specifice inconștientului lingvistic de tip slav, ceea ce ne obligă la o atitudine compensatorie, prin care încercăm să suplinim lipsa intuiției lingvistice cu explicații exhaustive, clare, bine exemplificate în contexte comunicative diferite.

2. În al doilea rând, gramaticienii slovaci utilizează un aparat lingvistic diferit, stabilesc clasificări şi puncte de vedere diferite de cele existente în tradiția lingvistică românească, ceea ce, uneori, naşte în rândul studenților sentimentul că slovaca este o limbă extrem de dificilă, plină de „anomalii lingvistice“ şi excepții.

3. În al treilea rând, prea puține eforturi au fost depuse în domeniul predării limbii slovace studenților străini. Sunt încurajate studiile de lingvistică, iar problemele

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

de ordin didactic rămân în umbră. Singurul curs modern de limbă slovacă pentru străini rămâne E-Slovak, conceput de membrii Catedrei de Limba slovacă pentru străini a Facultății de Filologie a Universității „Comenius“ din Bratislava. Este vorba de un curs de slovacă on-line cu dialoguri, exerciții interactive, explicații gramaticale de bază, curs care surprinde diverse aspecte specifice vieții din Slovacia, prezentate într-un limbaj viu, atractiv, variat şi cu mult umor.

În aceste condiții, predarea aspectului verbal slovac studenților români presupune o strategie didactică aparte, care implică: însuşirea criteriilor formale de identificare şi diferențiere a perechilor aspectuale, o bună înțelegere a mecanismului de funcționare a aspectului verbal, însuşirea caracteristicilor gramaticale şi semantice ale aspectului verbal şi, nu în ultimul rând, abordarea acestei categorii gramaticale de la funcție la sens.

În ceea ce priveşte partea teoretică referitoare la aspectul verbal, considerăm că, din punct de vedere didactic, este mult mai util să se renunțe la explicațiile complexe, academice, la clasificările complicate şi dificil de reținut, care nu fac decât să adâncească barierele lingvistice, să inhibe şi să genereze, de la bun început, premisele unui eşec inerent. Aspectul verbal slovac reprezintă o realitate lingvistică inedită pentru studenții români. Aceştia vor remarca, încă de la primele cursuri de inițiere, că anumite verbe slovace apar, în contexte diferite, cu forme diferite, dar sensuri relativ asemănătoare sau neaşteptate. Ştiind că le lipseşte intuiția lingvistică necesară, vom evita să predăm sistematic această chestiune gramaticală şi ne vom limita la semnalarea specificității aspectului verbal, categorie gramaticală specifică limbilor slave, care arată modul în care este percepută acțiunea, caracterizează toate verbele slovace, inclusiv verbele ce exprimă diferite etape ale acțiunii verbale şi care se manifestă, de obicei, ca opoziție aspectuală binară, fondată pe (in)existența semelor: „acțiune privită ca un tot unitar”, „acțiune încheiată”, „soldată cu un rezultat”. Astfel, verbele imperfective redau o acțiune fragmentară, durativă, actuală şi pot genera toate formele temporale în timp ce verbele perfective exprimă o acțiune unitară, momentană, încheiată, materializată printr-un rezultat şi sunt defective de prezent. Mai concret, aspectul imperfectiv descrie acțiunea-film, etapizată, în care locutorul, aflat în miezul evenimentelor, are o perspectivă limitată asupra a ceea ce se întâmplă, trăind, împreună cu personajele, fiecare episod în parte, şi aşteptând cu sufletul la gură deznodământul, iar aspectul perfectiv redă acțiunea-fotografie, privită din exterior ca un întreg omogen, ca şi cum ne-am afla în fața unei fotografii ce surprinde un moment unic, despre care ştim tot ce poate şti, tot ceea ce fotograful a reuşit să surprindă în chenarul camerei. În cazul perfectivelor, ştim întreaga poveste de la bun început. În cazul imperfectivelor, trăim noi înşine povestea în derularea sa. Cu cât reuşim să-i ajutăm pe studenți să „vizualizeze“ aspectul verbal în diverse contexte comunicative tipice, cu atât mai uşor le va fi să utilizeze corect această categorie gramaticală. Ca punct de sprijin, putem alege unul din puținele exemple similare din limba română de tipul: *a dormi – a adormi* sau lexeme

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

dialectale de tipul: *a mânca – a domânca.*

Din fericire, majoritatea lingviştilor slovaci nu punctează diferenţa dintre aspectul verbal, categorie strict gramaticală, redată prin sufixe (verbele imperfective), respectiv, prin prefixe şi sufixe (verbele perfective) şi modul acţiunii verbale, categorie lexico-gramaticală, indisolubil legată de derivare. Considerăm că, din punct de vedere didactic, este recomandabil să adoptăm, la rândul nostru, aceeaşi poziţie, fără a sublinia diferenţa dintre aspectul verbal şi modul acţiunii verbale. Eventual, atunci când vorbim de prefixele strict aspectuale, putem arăta că, în cazul acestor prefixe, derivarea se soldează cu crearea unei noi forme gramaticale în cadrul unuia şi aceluiaşi sens al aceluiaşi lexem spre distincţie de celelalte prefixe verbale, care generează lexeme diferite, fără a crea perechi aspectuale şi fără a cuprinde întreaga paradigmă a verbului.

Încercările de definire a aspectului verbal devin relevante din punct de vedere pragmatic abia după ce studenţii vor fi reuşit să distingă, formal, verbele perfective şi imperfective. Suntem de acord cu M. Sokolová care consideră că, pentru neslavi, criteriile apartenenţei aspectuale devin utile abia „după identificarea formei aspectuale”[1]. Deci, asimilarea aspectului verbal presupune, înainte de toate, capacitatea de a recunoaşte şi de a distinge verbele perfective de cele imperfective. Pentru studenţii români, aceasta ar putea constitui o dificultate insurmontabilă. Soluţiile didactice care se impun sunt limitate.

Structura mofologică a verbelor slovace contribuie la recunoaşterea, din punct de vedere formal, a aspectului verbal, lucru deosebit de util în predarea şi învăţarea limbii slovace. Pe de altă parte, însă, apar şi numeroase excepţii, astfel încât anumite verbe perfective şi imperfective revendică aceeaşi structură morfologică şi, în acest caz, criteriul formal devine irelevant. De pildă, imperfectivele pot avea următoarea structură morfologică:

– rădăcină+morfem tematic+morfem gramatical: *pís-a-ť, čít-a-ť* etc. Printre excepţii, se numără perfectivele simple de tipul: *bozkať* (a săruta), *dať* (a da), *hodiť* (a arunca), *chopiť sa* (a se apuca de), *chytiť* (a prinde), *kúpiť* (a cumpăra), *nechať* (a lăsa), *pustiť* (a da drumul, a lăsa să intre, a permite, a pune în funcţiune, a ieşi), *raniť* (a răni), *riecť* (a spune), *skočiť* (a sări), *sľúbiť* (a promite), *stať sa* (a deveni), *streliť* (a împuşca), *vrátiť* (a întoarce), *skúsiť* (a încerca), *určiť* (a determina), *získať* (a obţine);

– prefix+rădăcină+sufix+morfem tematic+morfem gramatical: *pri-zn-áv-a-ť* (a recunoaşte), *do-sah-ov-a-ť* (a atinge, a dobândi). Printre excepţii, se numără verbele formate de la imperfective prin derivare secundară cu prefixe: *na-dikt-ov-a-ť* (a dicta);

– rădăcină+sufix+morfem tematic+morfem gramatical. Din această categorie, fac parte verbele derivate de la adjective de tipul: *blednúť* (a păli), bohatnúť (a se îmbogăţi), *hlúpnuť* (a se prosti), *hluchnúť* (a surzi), *hustnúť* (a se îndesa), *chladnúť* (a răci), *chudnúť* (a slăbi), *krehnúť* (a deveni fragil), *mladnúť* (a întineri), *slabnúť* (a slăbi),

[1] Mária Sokolová, *Morfematický pohľad na slovenský vid v slovenčine ako cudzom jazyku*, în vol. *Slovenčina ako cudzí jazyk*, redactor J. Pekarovičová, Bratislava, Stimul-Metodické centrum Studia Academica Slovaca, 2002, p. 75-87.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

sladnúť (a îndulci), *slepnúť* (a orbi), *starnúť* (a îmbătrâni), *tlstnúť* (a se îngrăşa), *tvrdnúť* (a se întări), *vlhnúť* (a se umezi), *žltnúť* (a se îngălbeni), verbele care exprimă procese de tipul: *dochnúť* (a pieri), *hasnúť* (a stinge), *kysnúť* (a dospi), *mrznúť* (a îngheța), *padnúť* (a cădea), *puchnúť* (a se umfla), *vädnúť* (a se ofili), *vládnuť* (a stăpâni), *viaznuť* (a lega) sau au o conjugare atipică: *hynúť* (a pieri, a dispărea), *klenúť sa* (a se curba), *plynúť* (a se scurge), *vanúť* (a adia). Excepție fac verbele semelfactive de tipul *bodnúť* (a străpunge, a înțepa).

Cu alte cuvinte, dat fiind faptul că structura morfologică a imperfectivelor coincide, în unele cazuri, cu structura morfologică a perfectivelor, acest criteriu formal de identificare a aspectului verbal nu presupune şi utilizarea corectă a acestei categorii gramaticale, deoarece lipseşte intuiția lingvistică referitoare la aspectul verbal, ceea ce va naşte mereu exprimări defectuoase din punct de vedere gramatical. În plus, aceasta contribuie la diminuarea cursivității în exprimare şi, în consecinţă, la amplificarea barierelor în comunicare. De aceea, la început, ne vom concentra asupra celor mai frecvente perechi aspectuale şi vom crea, astfel, verbe-„fetiş" reprezentând, din punct de vedere formal, aspectul imperfectiv şi perfectiv. Vom selecta verbe de tipul *zachraňovať* (a salva) şi *zhasnúť* (a stinge). Prin aceasta, urmărim să construim, artificial, premisele intuiției aspectuale. Totuşi, sufixul de perfectivare *-nú-/-nu-*[1] caracterizează nu doar verbele perfective provenind din interjecții, de ex.: *buchnúť* (a trânti, a izbi, a lovi), *štrngnúť* (a zăngăni, a clincăni, a ciocni paharele), *brnknúť* (a cânta, a zdrăngăni la un instrument muzical), *kvacnúť* (a clănțăni, a composta) şi verbele ce exprimă acțiuni momentane, de ex.: *bodnúť* (a străpunge, a înțepa, fig. a da gata), *kopnúť* (a lovi cu piciorul, a azvârli), *seknúť* (a toca, a tăia, a vorbi incoerent). Acelaşi sufix poate caracteriza, la fel de bine, şi imperfectivele derivate de la adjective: *bohatnúť* (a se îmbogăți), *mladnúť* (a întineri), *starnúť* (a îmbătrâni), *chudnúť* (a slăbi), *žltnúť* (a se îngălbeni), *tvrdnúť* (a se întări), *blednúť* (a păli). În acest caz, sufixul exprimă schimbarea stării, fiind sinonim cu sufixul *-ie-* din *červenieť* (a se roşi, a se înroşi), *tmavieť* (a se întuneca). Deci, nici crearea verbelor-„fetiş" nu constituie o soluție sigură de recunoaştere a aspectului verbal, atâta timp cât acelaşi sufix poate caracteriza şi verbele perfective, şi pe cele imperfective.

În plus, în limba slovacă, există şi perechi aspectuale supletive: *brať-vziať* (a lua), *klásť-položiť* (a pune), *robiť-spraviť* (a face), *hovoriť-povedať (*a vorbi, a spune), *báť sa-zľaknúť sa* (a-i fi frică, a se speria), *predchádzať-predísť* (a depăşi, a o lua înaintea cuiva, a preîntâmpina, a preveni, a preceda). În cadrul acestor perechi aspectuale, prima formă este imperfectivă, a doua formă este perfectivă.

Verbele slovace se formează prin: derivarea cu prefixe, derivarea cu sufixe, desufixare *(všimnúť - všímať si)* şi deprefixare *(poniklovať - niklovať)*, dar şi prin transflexie aspectuală, altfel spus prin conversie[2]. În lingvistica slovacă, termenul

[1] L. Dvonč şi col., *Morfológia slovenského jazyka*, Bratislava, SAV, 1966, p. 415.
[2] Miroslava Sokolová, *Teoretické zásady morfematického spracovania slovenčiny slovenčiny*, în vol. *Morfematický slovník slovenčiny*, Prešov, Slovacontact, 1999, p. 9-53.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

„transflexie gramaticală" se foloseşte tocmai pentru a desemna procesul de redare a imperfectivului fără ajutorul sufixelor, ci prin simpla modificare a tipului de conjugare după modelul *chytať*: *vrátiť* → *vracať, umrieť* → *umierať, pomôcť* → *pomáhať, vyrobiť* → *vyrábať*. În limba slovacă, imperfectivele nu se formează niciodată cu ajutorul prefixelor, ci doar prin derivarea cu sufixe, dar perfectivele sunt redate, dimpotrivă, cu ajutorul prefixelor şi numai izolat cu ajutorul sufixului *-núť/-nuť* care, de altfel, este omonim cu sufixul ingresiv ce exprimă modificarea unei stări. Pornind de la această caracteristică, vom genera un nou artificiu didactic menit să contribuie la identificarea corectă a aspectului verbal. Totuşi, există numeroase verbe perfective care nu sunt derivate *(dať, stať sa, kúpiť, vrátiť, hodiť, začať)*, iar în acest caz absenţa sau prezenţa prefixelor verbale încetează a fi criteriu de deosebire a perfectivelor de imperfective. Pentru aceasta, este suficient să comparăm verbul imperfectiv *mať* şi verbul perfectiv *dať*, verbul imperfectiv *hynúť* şi perfectivul *minúť*, imperfectivul *chváliť* şi perfectivul *skočiť*, imperfectivul *kradnúť* şi perfectivul *sadnúť*. Formal, aceste verbe sunt apropiate având sufixe identice, însă ele aparţin fie perfectivului, fie imperfectivului[1].

Un alt indiciu formal al aspectului perfectiv este radicalul lung în opoziţie cu verbele imperfective derivate de la cele perfective, unde radicalul apare ca fiind scurt: *kúpiť, sľúbiť, zachrániť* cf. *kupovať, sľubovať, zachraňovať*. Totuşi, nici acest criteriu nu este valabil pentru toate verbele, deoarece există şi verbe imperfective al căror radical conţine o vocală lungă sau un diftong, de exemplu: *prelietať, presviedčať*.

În plan gramatical, o curiozitate specifică verbului slovac constă în faptul că există anumite verbe care formează viitorul în două moduri: cu ajutorul formelor prefixate simple, identice cu forma prezentului, ca şi verbele perfective, dar şi cu ajutorul formelor compuse, ca şi verbele imperfective. Din această grupă fac parte verbele de mişcare: *bežať* (a alerga) cu formele de viitor *budem bežať* şi *pobežím*, *cestovať* (a călători) cu formele de viitor *budem cestovať* şi *pocestujem*, *hnať* (a alunga) cu formele de viitor *budem hnať* şi *poženiem*, *letieť* (a zbura) cu formele de viitor *budem letieť* şi *poletím, niesť* (a duce) cu formele de viitor *budem niesť* şi *ponesiem*. În cazul acestor verbe, prefixul nu modifică aspectul verbal.

Interesante sunt verbele *ísť* (a merge) şi *chodiť* (a frecventa), ambele imperfective, dar cu un regim morfologic diferit. Astfel, în cazul verbului *ísť*, forma de viitor este cea specifică verbelor de mişcare *(pôjdem)*, însă şi forma neprefixată de prezent are sens de viitor, ca şi cum ar fi vorba de un perfectiv, de exemplu: *Zajtra idem do školy.* (Mâine mă duc la şcoală.). Pe de altă parte, în cazul verbului *chodiť*, singura formă de viitor posibilă este cea descriptivă, formată cu ajutorul auxiliarului *a fi*. Prin urmare, deşi ambele verbe, *ísť* şi *chodiť*, sunt imperfective, din punct de vedere morfologic, în anumite contexte, primul se comportă ca un verb perfectiv în timp ce *chodiť* funcţionează ca un imperfectiv autentic şi redă o acţiune obişnuită, cu caracter regulat, fiind deseori însoţit de adverbe (*cf.* frecventativul *chodievať*, utilizat, de obicei,

[1] Dvonč, *op.cit.*, p. 413.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

la trecut pentru a reda o acțiune cu sincope, neregulată, ce nu reclamă utilizarea unor adverbe de timp).

Revenind la specificitatea morfologică a aspectului verbal slovac, trebuie menționate așa-zisele *imperfectiva tantum*. Este vorba de verbul copulativ *byť* (a fi), de verbele modale *chcieť* (a dori), *musieť* (a trebui), *môcť* (putea), *mať* (a avea), *smieť* (a avea voie, a putea), de verbele cvasimodale *potrebovať* (a avea nevoie), *patriť sa* (a se cuveni), *hodiť sa* (a se potrivi), *svedčiť sa* (a se cuveni), dar şi de anumite verbe prefixate, în cadrul cărora procedeul de derivare nu se mai resimte ca atare: *nabádať* (a îndemna, a încuraja), *zeliečať sa* (a linguşi), *okúňať sa* (a se codi), *správať sa* (a se purta), *ponáhľať sa* (a se grăbi), *predvídať* (a prevedea). *Imperfectiva tantum* reprezintă şi verbele procesuale *pršať* (a ploua), *snežiť* (a ninge), *mrznúť* (a îngheța), *svitať* (a străluci), verbele frecventative *mávať* (a avea mereu), *patrievať* (a aparține mereu), *chodievať* (a frecventa), *myslievať* (a se gândi mereu), verbele determinative şi nedeterminative de tipul *ísť-chodiť* (a merge, a frecventa).

Perfectiva tantum reprezintă verbele distributive *poodnášať* (a tot duce), *poroznášať* (a tot împărți), *ponavštevovať* (a tot vizita), *povyhrávať* (a tot câştiga), *pochodiť* (a tot merge), verbele care exprimă o fază din desfăşurarea unei acțiuni cum ar fi: *rozosmiať sa* (a râde cu gura până la urechi), *rozplakať sa* (a plânge cu foc), *zaštekať* (a lătra ca un nebun), *vzplanúť* (a se aprinde, a lua foc, a se înflăcăra), *docestovať* (a ajunge într-un loc), *dočkať sa* (a aştepta cu nerăbdare), *dodýchať* (a respira în voie), semelfactivele care exprimă o acțiune unică cum ar fi: *zjajknúť* (a scoate un oftat), *udrieť* (a lovi), *seknúť* (a reteza), verbele de intensitate *zaplávať si* (a înota în voie), *posedieť si* (a sta în voie), *nasedieť sa* (a sta mult şi bine) şi altele.

În limba slovacă, există şi verbe care, având aceeaşi formă, sunt biaspectuale. Este vorba de verbele împrumutate din alte limbi, care se termină în *-ovať, -izovať*: *argumentovať* (a argumenta), *aplikovať* (a aplica), *informovať* (a informa), *organizovať* (a organiza), *exponovať* (a expune), dar şi de verbe autohtone de tipul: *darovať* (a dărui), *venovať* (a dedica), *vidieť* (a vedea), *odpovedať* (a răspunde), *pomstiť sa* (a se răzbuna), *počuť* (a auzi), *poznať* (a cunoaşte), *obetovať* (a sacrifica). Verbelor împrumutate care se termină în *-ovať* le corespund, de obicei, forme perfective prefixate cu prefixul *s-, z-* sau *vy-*: *konštatovať-skonštatovať* (a constata), *organizovať-zorganizovať* (a organiza), *degenerovať-zdegenerovať* (a degenera), *dezinfikovať-vydezinfikovať* (a dezinfecta).

În ceea ce priveşte verbele biaspectuale autohtone, deşi au aceeaşi formă, sensul acestora, perfectiv sau imperfectiv, se deduce uşor din context:

1. Venujem Ti básne, ak sa budem cítiť inšpirovaný. (Îți voi dedica poezii dacă voi avea inspirație.)

2. Venujem Ti stále básne, veď sa cítim inšpirovaný. (Mereu îți dedic poezii, căci am inspirație.).

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

În primul caz, verbul *venovať* (a dedica) este perfectiv, în al doilea caz-imperfectiv.

O altă trăsătură importantă a verbului slovac o reprezintă legătura semantică indisolubilă dintre prepoziții şi unele prefixe modificatoare. Silvia-Niță Armaş[1] le priveşte dintr-o perspectivă diacronică şi afirmă că toate aceste prefixe au avut, inițial, un sens lexical propriu, exprimând modul, locul, timpul, sens pe care l-au pierdut, unele dintre ele fiind folosite, în prezent, doar ca instrumente lexico-gramaticale, cu ajutorul cărora se formează verbele perfective.

Această legătură este încă transparentă în semantica unor verbe prefixate, unde se resimt sensurile specifice originare (mod, timp şi loc) din exemplele: *odísť* (a pleca, a se duce), *vojsť* (a intra, a începea), *priblížiť sa* (a se apropia), *zaspievať* (a intona, a cânta puțin), *prejsť* (a trece, a traversa, a călca), *zniesť* (a aduna, a strânge, a da jos, a oua), *rozísť sa* (a pleca în toate direcțiile, a se răspândi, a se dispersa, a se risipi, a se despărți), *obsypať* (a presăra, a cerne, a copleşi), *nadskočiť* (a sări), *podpísať* (a semna, a iscăli), *predísť* (a depăşi, a o lua înaintea cuiva, a preîntâmpina, a preveni, a preceda). În unele cazuri, însă, prefixele se desemantizează, se îndepărtează de sensul prepoziției de la care s-au format şi devin, astfel, simple instrumente gramaticale, de exemplu: *blížiť sa cf. priblížať sa* (a se apropia). În predarea aspectului verbal slovac, încercăm să generăm artificial, prin exerciții-reprezentative, o logică lingvistică care să-i ajute pe studenți să intuiască sensurile unor verbe nemaiîntâlnite până atunci pornind de la semantica transparentă a unor prefixe verbale.

În plan semantic, remarcăm, însă, multiplele sensuri asociate prefixelor verbale slovace, clasificate în funcție de cele trei subcategorii funcțional-semantice: loc, mod, timp. Verbele slovace prefixate, care prefigurează variate moduri ale acțiunii verbale, nasc tensiune semantică datorită sensurilor omonimice şi polisemice, concretizate în diverse contexte comunicative. Prin urmare, nici buna cunoaştere a semanticii prefixelor verbale slovace nu asigură utilizarea lor corectă în orice tip de discurs, în orice context. Soluția este, mai degrabă, una ipotetică: conceperea unor situații comunicative care să evidențieze toate sensurile posibile ale fiecărui verb prefixat şi „altoirea" intuiției lingvistice tipic româneşti pe modelul slav.

Conjugarea verbelor slovace poate constitui o problemă majoră în utilizarea lor corectă şi adecvată de către studenții români. Spre distincție de limba română, unde verbele aderă la cele patru conjugări conform morfemului gramatical infinitival şi unde, la timpul prezent, la nivelul desinențelor, se înregistrează o bogată omonimie, în slovacă, tipul de conjugare este în strânsă legătură cu morfemul tematic pentru prezent, evidențiindu-se paisprezece conjugări sau modele paradigmatice de conjugare: *chytať, rozumieť, niesť, hynúť, trieť, brať, česať, žať, chudnúť, žuť, pracovať, robiť, vidieť,*

[1] Silvia Niță-Armaş, *Súčasný slovenský jazyk (Hlaskoslovie a morfológia)*, Centrul de multiplicare al Universității din Bucureşti, 1971, p. 197.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

kričať. Fiecărui model paradigmatic îi corespund morfeme tematice specifice atât pentru prezent, cât şi pentru infinitiv.

O prezentare exhaustivă, seacă a acestor modele paradigmatice ar inhiba orice subiect al cărui limbă maternă operează cu modele complet diferite şi căruia îi lipseşte, în faza de iniţiere, intuiţia lingvistică necesară. Prin urmare, ca şi în cazul aspectului verbal, vom încerca să construim în mod artificial premisele necesare creării unei astfel de intuiţii flexionare. Ca exponente ale acestor modele paradigmatice, vom selecta nu neapărat verbele propuse de lingvştii slovaci, ci verbe uzuale, neologice pe cât posibil, sau verbe al căror corp fonetic seamănă cu un cuvânt românesc sau conţine mai multe vocale, iar aceasta din raţiuni de ordin psihologic; slovaca fiind singura limbă care admite înşiruiri de cinci consoane, există riscul de a fi percepută drept o limbă extrem de dificilă nu numai din punct de vedere gramatical, ci şi din punct de vedere fonetic, ceea ce ar putea adânci barierele psihologice.

De aceea, vom lucra mai ales cu verbe de tipul: *organizovať, pracovať, rozlišovať, informovať, abstrahovať, polemizovať, kúpiť, piť, jesť, čítať, musieť, mať, písať, stretnúť, starnúť, prechádzať sa* etc., aparţinând unor modele paradigmatice diferite şi fiind utilizate la diferite moduri şi timpuri. Studenţii vor fi încurajaţi ca, pornind de la aceste exemple, să constate singuri care sunt desinenţele specifice fiecărui timp şi mod în parte, să găsească şi alte verbe similare, eventual, să „inventeze" singuri posibile lexeme pornind de la verbe româneşti, de ex.: *konštatovať, masírovať, adaptovať, adoptovať, korigovať, macerovať, neutralizovať, propagovať, politizovať, prosperovať, publikovať* etc.

Este foarte important să rămânem empatici cu studenţii şi să-i provocăm să-şi construiască singuri intuiţia flexionară necesară, îndemnându-i ca, pornind de la contexte diferite şi de la modele paradigmatice diferite, să ajungă să clasifice corect şi acele verbe necunoscute lor sau verbele cu un complex sonor dificil de pronunţat. Toate nivelurile limbii îşi dau mâna solidare într-o abordare didactică. Şi, astfel, se impune de la sine principiul comunicativ, căci profesorul încetează a reproduce simple reguli de gramatică şi scheme de memorare, făcând loc creativităţii, variaţiei, fanteziei chiar cu riscul de a stimula şi apariţia erorilor în conjugare. Până la urmă, eroarea nu poate fi decât un nou pretext pentru a pune în contrast două modele paradigmatice aparent similare, care, confundate, pot produce enunţuri greu inteligibile. Aşadar, eroarea nu trebuie să fie motiv de penalizare şi, deci, de inhibare a studentului, ci o nouă provocare didactică, un nou prilej de analiză împreună a „ciudăţeniilor" lingvistice slovace.

Ca şi în alte limbi, în slovacă, există şi verbe cu o conjugare neregulată: *byť, jesť, vedieť, chcieť, ísť, stať sa, stáť*. Verbele de tipul *hnať* pot fi problematice din punctul de vedere al conjugării, deoarece forma de infinitiv nu se reflectă nicicum în paradigma prezentului. Toate aceste verbe trebuie memorate ca atare şi plasate mereu în testele scrise sau în jocurile didactice.

În anul 2007, din dorinţa de a-mi valorifica experienţa de profesor de limbă

BDD-A24159 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

slovacă şi profitând de bursa obținută în Bratislava, am conceput un proiect menit să conducă la soluții concrete în ceea ce priveşte predarea aspectului verbal studenților români. Bazându-ne pe principiul comunicativ, asociat metodelor moderne de predare a limbilor străine şi având în vedere că slovaca reprezintă un sistem lingvistic diferit de limba română, unde nu există categoria aspectului verbal aşa cum se manifestă ea în limbile slave, am procedat la câteva studii de caz, repartizate în două etape, respondenții noştri fiind studenții din anii I şi III ai secției de slovacă a Facultății de Limbi şi Literaturi Străine a Universității din Bucureşti şi cei ai Facultății de Filologie ai Universității „Comenius" din Bratislava. Într-o primă etapă, am lansat interviuri pe diverse teme, fără ca respondenții noştri să fie anunțați că fac obiectul unui studiu de cercetare, iar aceasta tocmai pentru a surprinde competențele lor comunicative în mod spontan, neelaborat. Într-o etapă secundă, am conceput un test de limbă, care consta într-o serie de exerciții ce vizau în special verbul. Pornind de la greşelile constatate şi sistematizate şi clasificate, am generat soluții didactice simple, practice, repartizate pe nivelurile limbii – fonetic, morfologic, sintactic, lexico-semantic, stilistic. Desigur, exercițiile propuse constituie punctul de plecare pentru o abordare didactică comunicativ-pragmatică. Pentru o eficientă asimilare a aspectului verbal slovac, este de dorit multiplicarea acestor tipuri de exerciții, urmate de teste de verificare şi acompaniate în permanență de un stil didactic dinamic, menit să încuraje, să impulsioneze, să stimuleze şi nu să amendeze, să inhibe, să penalizeze orice eroare.

Cu siguranță, însuşirea aspectului verbal rămâne problematică pentru studenții români. Trebuie luate în considerare, pe de o parte, criteriile paradigmatice[1]:

1. sensul actual al formelor de prezent ale verbelor imprefective *vs.* sensul de viitor al formelor de prezent ale verbelor perfective;

2. existența viitorului compus în cadrul verbelor imperfective *vs.* inexistența acestuia în cadrul verbelor perfective;

3. formele de participiu prezent activ ale verbelor imperfective *vs.* formele de participiu trecut activ ale verbelor perfective)

şi, pe de altă parte, criteriile sintactice, cum ar fi: capacitatea verbelor imperfective de a se combina cu verbe ce exprimă diferite faze ale acțiunii, relevanța întrebării *Ce faci?* în cazul verbelor imperfective şi irelevanța acesteia în cazul celor perfective.

Asimilarea unei limbi slave atât de dificile cum este slovaca presupune utilizarea mijloacelor didactice auxiliare, accesul permanent la cursul interactiv de slovacă E-Slovak, singurul curs modern de limbă slovacă pentru străini şi, înainte de toate, un spațiu optim în care să se desfăşoare activitatea instructiv-educativă. Or, în prezent, cabinetul de slovacă este, practic, inutilizabil; nu există suficiente locuri în bănci pentru toți studenții secției de slovacă, astfel încât migrăm către alte cabinete, deşi toate dicționarele, cursurile, cărțile necesare se află în cabinetul nostru. Slovacia a aderat

[1] Dvonč, *op.cit.*, p. 422.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)

la Uniunea Europeană încă din 2004, iar slovaca a dobândit statutul unei limbi europene, ca şi engleza, franceza sau italiana. Şi, totuşi, nu putem spune că beneficiem de aceleaşi condiţii ca alte secţii mari, unde se predau limbi europene. Avem convingerea că, dacă fiecare dintre noi va încerca să depăşească aceste limitări căutând soluţii pentru modernizarea şi eficientizarea procesului instructiv-educativ, vom duce mai departe buna tradiţie de predare a limbilor slave, pregătind adevăraţi profesionişti.

BDD-A24159 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:55 UTC)